

- שבוע 115 5
- 5 לזוויית המת בבני ברק האם כל בני ברק אמורה בשאלת שלום
- 5 מי שנחרג על ידי ישראל אם קוברין אותו עם בגדיו ומנעליו
- 6 האם מותר להספיד בערב חג השבועות
- מפלים שנמכרו במשנת יוסף שמתרחבים בצדדים בכמה מקומות בעין פיות כדי לפזר את המים האם אפשר
- 7 ליטול מהם חידים למעודה
- מי שכבר התפלל ולומד במקום שיש חזרת הש"ץ ועונה עמהם מודים דרבנן האם צריך לעמוד
- 7
- 8 האם מותר ללמוד ביום טוב שנים מקרא עבוד הפרשה בשבת שלאחר מכן
- 9 בענין קין נשא אחותו חמד עולם יבנה
- מי שרוצה לאכול מעודתו והוא במקום רחוק מבהמתו ועדיין לא נתן לה מאכלה האם אמור באכילה
- 10 בינתיים
- 11 האם מותר להזמין מסין בוכה שעושים לו בצורה של עצמו
- 12 כהנת גרושה שיש לה זרע מישראל אם מותר לישראל עם הארץ לישאנה
- 14 אמר לו אביו לעבור על ספק איסור תורה האם יעבור או לא
- 14 אדם השוכר דירה אם מחוייב במעשר כספים
- 15 האם עני יכול לומר לקרובו עני תוכל להפריש עבורי המעשר כספים ופול אותם לעצמך
- הנוהגים לומר תפילת השל"ה בערב ראש חודש סיון היאך ינהגו בשנה שחל ראש חודש בשבת
- 17
- 17 מי שביזה את גבאי הצדקה ועל ידי זה נתרכו נותני צדקה האם המבזה יכול שכר על זה

שביחא שאלות המצויות בהלכה

- 18 מי שיש לו יין לבן ומיץ ענבים ארום לד' כוסות מה עדיף מהם
הל ראשון ושני של פסח בימים חמישי וששי בחו"ל וקראו כיום ראשון ב' דחווה"מ 'אם כסף' כמו בכל שנה
במקום 'קדש ל' הנקרא בשנה זו ולמחר רוב הציבור לא שמעו 'קדש ל' ומיעוט לא שמעו 'אם
19 כסף' מה יעשו
21 השלמה לנידון מה יעשו במשכן לעתיד
21 האם מועיל בהמשכה לחבר הציבור רק חציו בקרקע
22 האם מותר לשתות שמן שעבר עליו הלילה מגולה
22 האם מותר להטעות גוי לכתחילה בדבר שבממון
23 סבין פסח בשרית שהשתמשו בה לשנה הבאה לבצל האם נעשה הבצל בשרי
24 הערה בגדה כד ע"א
25 האם קמח תפוחי אדמה טעון ניפוי
חברה שמספקת הטבה של מנוי חונם לתקופת ניסיון בתמורה לקבלת פרטי אשתי מראש לפתיחת חשבון
25 שיחוייב מזמן תום תקופת הניסיון ואילך אם מותר לשקר ולתת פרטי כרטיס שאינו פעיל
26 קרקרים שיש בהם תיבול העשוי מוית' קלמטה האם דינם כאכילת זיתים

לקבלת גליון שביחא מידי שבוע שלח
questions@shchiche.com

כמו"כ ניתן להשיג עותק מודפס אצל המחבר בכולל וברח' חפץ חיים 3 ב' בני ברק.

ניתן להוריד גליונות קודמים בעמדות "קול השו"ן" תחת השם "עקיבא משה סילבר"

תלמידי בתי המדרשות מתכבדים לקחת גליון חונם לבית מדרשם ותע"ב

תגובות בטלפון 03-6703111 או בפקס 03-6882239

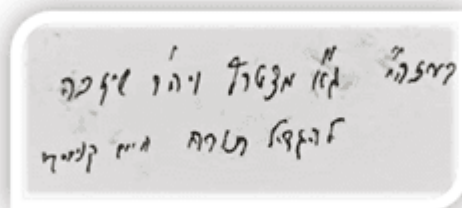
חלוקת גליונות שביחא בכפוף לתקנון (בקו שביחא שלוחה 6)

השתתפות בהוצאות בשלוחה 5

ההסכמות ומכתבי ברכה על החיבורים הקודמים נתנו ממרנן ורבנן זצוקללה"ה
ויברלחם"א:

הגר"ח קניבסקי (מצו"ב), הגר"מ שמרנבוך, הגר"ש דבלצקי, הגר"א גרבוז, הגר"ד
דיסקין, הגר"ב שרייבר, הגר"מ קארפ, הגר"א וייס, הגר"ע פריד, הגר"י פישר, הגר"מ
קסלר, הגר"ח"י מישקובסקי, הגר"ש הכהן גראס, הגר"י רצאבי, הגר"ש זעפרני.

שכיחא שאלות המצויות בהלכה

הדברים נכתבו בדרך לימוד ומטרתם לעורר את כותב הדברים לעיון בנושאים הנידונים, ואינם מתיימרים לשמש כתחליף לפסק הלכה או לפוסקי הלכה, ואין לפסוק הלכה למעשה מתוך הדברים בלא שאלת חכם.

כל מי שיש בידו השגה, בין בתיקון טעות של ממש או בשיקול הדעת, או כל הערת שיפור על ניסוח או פרט שיכול היה להיכתב טוב יותר - נשמח מאוד לקבל הדברים, על מנת לתקן הדברים במהדורה הבאה, ותבוא עלינו ברכה, ויהיה בזה זיכוי הרבים.

ואם ח"ו השתרבב לפום ריהטא מה שהיה עדיף לכתוב באופן אחר - הנני להתנצל על כך מראש ולהשתדל לתקן הדברים להבא, ושגיאאות מי יבין.

לויית המת בבני ברק האם כל בני ברק אסורה בשאלת שלום

נשאל תי

דאי' בשו"ע יו"ד סי' שמג ס"ב בכפר קטן אין שואלין שלו' זה לזה כשהמת בעיר, והשבתי דאולי הוא מדיני חיובי קבורה, דומי' דסעי' א' שם שאם יש מת בעיר כל בני העיר אסורים במלאכה ואם יש חבורות בעיר לטפל בצרכי המת שאר בני העיר מותרין [ואע"ג שהשו"ע מחמיר בשעת הולאת המת כזר דנו האחרונים ליישב המנהג], וממילא מיושב מה שלא חשו לאסור שאלת שלום בכל לויית המת שבעיר בני ברק ובשאר ערי ישראל.

ועיינתי ומצאתי לזקני בעל הלבוש שנקט טעם איסור שאלת שלום כדי שלא יתעכבו מצרכי הקבורה, ובשלחן גבוה סק"ח [ועיי"ש סק"ט] למד מזה דאה"נ גם בזה מאחר שיש חבורות בעיר מותר, אולם יש שנקטו שטעם איסור שאלת שלום הוא משום כבוד המת [עי' שם נערה"ש ס"ד ושנ"ט יהודה ס"ד], וכ"כ בצי"א ח"ה רמת רחל סי' נא דרק לטעם הלבוש מותר בשאלת שלום בזמנינו בכה"ג, ומשמע שע"ז סמכו לנהוג היתר האידנא בכ"ז עכ"פ במקומותינו שהוא שעה"ד.

מי שנהרג על ידי ישראל אם קוברין אותו עם בגדיו ומנעליו

בפוסקי ם

[צ"ח וש"ך וט"ז יו"ד סי' שסה ס"ד ע"פ מהרי"ל מנהגים ליקוטם עמ' תרלה] מבואר דיש ב' אופנים שקוברין עם הבגדים, הא' כשנהרג ע"י נכרי להעלות חמה ולנקום נקם, והב' כשיצא ממנו דם ואז נקבר עם מלבושיו ומנעליו כדי לקבור עמו דמו, אבל במעבר יבוק (שפת אמת פ"י) חידש דגם כשנהרג ע"י ישראל שייך להעלות חמה כדאשכחן באחאב, וצל"ע דאחאב משומד לע"ז הי' ודינו כגוי [עי' חולין ד], ומנ"ל שבשאר ישראל יש דין כזה אם לא יצא דם, [וצנוף דין להעלות חמה ז"צ אס נאמר גם כשלא יצא דם, אע"ג דצינא דס צלא"ה נקבר צמלצושיו, אצל צש"ך וצט"ז מבואר דאה"נ זה גם כשלא יצא דם להעלות חמה וכן משמע צלצוש שם].

האם מותר להספיד בערב חג השבועות

בביאו

הגר"א או"ח סי' תכט ס"ב כ' והכלל כל יום שא"א תחנון א"א צידוק הדין ולא צו"ץ וכ"ש הספד שצ"ה אין אסור רק משום הספד וע"ל סי' רצ"ב ס"ב וסי' ת"כ ס"ב וכ"ז ממנהגא אבל מדינא דגמ' הכל מותר דהא הן מימים הכתובים במגילת תענית וכו' עכ"ל, ומבואר בדבריו דממנהגא א"א לומר הספד ביום שאין אומרים בו תחנון.

וכן מבואר מתוך דברי פמ"ג א"א שם סק"ג ד' ו' דהיכא שתענית יחיד אסור אסור נמי הספד דהספד חמור מתענית יחיד ולא אמרו דאם מותר בתענית מותר בהספד אלא אם מותר בתענית יחיד אינו ראוי דמותר בהספד דתענית יחיד קיל מהספד עי"ש.

וכן כ' במשנ"ב סי' תקמז סקכ"ו דאין אומרים שבחו של מת ביום שאין אומרים צידוק הדין מפני שגם זה מרגיל את ההספד, ועי' בדבריו ובדברי ש"א בסי' תכט שא"א צידוק הדין ביום שא"א תחנון.

ובערך לחם להמהריק"ש שם כ' וז"ל ואין מספידים וכו', והוא הדין לימים שמבטלין מהם תחנונים ונפילת אפים שאין להספיד בהם שלא בפני המת אפילו מת ביום שלפניו, וקל וחומר הוא מביטול תחנונים, ודוקא על ידי ספדן או שתהא אחת אומרת וכולן עונות אחריה, וכבר נהגו גם כן בצדוק הדין לומר קצת ממזמור [מהילים מט] שמעו זאת וכו' עכ"ל.

ומבואר בדבריו בביאור דברי השו"ע דאין להספיד ביום שאין אומרים בו תחנון, אלא שהגביל בזה לכמה קולות, הא' דבפני המת שרי, הב' דוקא על ידי ספדן וכיו"ב אסור [ואולי ר"ל דווקא מי שרגיל להספיד שידע לחמס], הג' דלומר איזה פסוקים אין איסור [אע"ג דצידוק הדין גמור החמירו משום הספד], והטעם כיון דאינו מאיסורא אלא ממנהגא לכך לא החמירו בכ"ז. ויל"ע אם המשנ"ב שהחמיר אפי' בדיבור בשבחו של מת יקל בהספד שלא ע"י ספדן, ולכאורה כ"ש שלא יהיה מותר, אולם ראיתי בשם הגריש"א (ציוני הלכה עמ' ק קב) שהקיל בחודש ניסן לדרוש בשבחו של חכם בעצרת התעוררות אם אינו מעורר לבכי, ואולי מאחר שהוא מנהגא הקיל בזה אם אינו מעורר לבכי.

ספלים שנמכרו במשנת יוסף שמתרחבים בצדדים בכמה מקומות בעין פיות כדי לפזר את המים האם אפשר ליטול מהם הידים לסעודה

**בש
ע**

או"ח סי' קנט ס"ב מבואר דאפי' בנוטל מנקב בכלי מהני אם יש מן הנקב ולמטה רביעית ונוטל דרך הנקב, ולכך דחוק לומר שא"א ליטול לידיים מספלים הללו, ונהנידון צנסדק צמשנ"צ שם להחשיצו כשצר כלי אינו שייך כאן דכאן אינו שצר כלי וגם מש"כ המשנ"צ שעיקר דינא דהמחצר שיש חולקין וסוברין דחשיצ שצר כלי אינו שייך לניד"ד כיון שכאן אינו שצר אלא עשוי כדרכו, ועי' עוד כעיי"ז צשו"ע שם סעי' ה' דכלי שמתחילת תיקונו שיושע שלא מסומך לא חשיצ שצר כלי וכן כלי שמתחילת תיקונו שאינו מקבל משקין צלא שמניחין האצבע לא חשיצ שאינו עשוי לקבלה כיון שמתחילת עשייתו כן הוא].

ובמשנ"ב בסעי' ה' סקכ"ד הביא נידון האחרונים בכלי שיש בו דד הנשפך לצדדים אם אפשר ליטול ממנו, וכל פלוגתת האחרונים שהביא שם המשנ"ב הוא רק באופן שהדד גבוה מן הכלי דבזה המים יוצאים דרך מקום שאינו בגובה הכלי וא"כ אינו מן הכלי אבל בשווה לשפת הכלי גם להמחמירים אין חשש כמבואר במשנ"ב שם, ועי' דעת החזו"א ועוד אחרונים שהובאו בביאורים ומוספים על המשנ"ב שם, אבל באופן שהדד שווה בגובהו לשפת הכלי אין כל חשש וכנ"ל.

ולכן ספלים אלו שעשויים באופן שהפיות ממש בגובה הכלי (וגם אפשר שאפי' אין בזה צורת הדד שדברו בו הפוסקים), ואינו אלא עיקום שפת הכלי מעט כלפי חוץ בעיגול כדי שיתפזרו המים דרך שם (וכ"ש שהמים אינם מוגבלים לצאת רק דרך שם) אין בהם כל חשש.

מי שנבר התפלל ולומד במקום שיש חזרת הש"ץ ועונה עמהם מודים דרבנן האם צריך לעמוד

**מב
אר**

בפוסקים (או"ח סי' קכז) שיש לשחות במודים דרבנן, ועי"ש ברמ"א בשם מהרא"י לשחות עד סופו ובבה"ל הביא דעת הגר"א לשחות רק עד תחילתו ועוד שם בפוסקים הנידון אם לשחות גם בסופו, ומקור הנידון בזה מירושלמי, ומבואר שם דיש שנהג לסיים עם הש"ץ ממש כשמסיים ברכת הודאה, ודין שחי' מבואר בשו"ע לגבי ההולך בדרך שהוא בעמידה, וא"כ משמע דגם זה בעמידה ואפשר דמאחר שנזכר בירושלמי ששייך שחי' בסופו לאיזה דעה א"כ אפשר דלכו"ע כולו הוא בעמידה, וכ"כ הגר"ח"ק (דעת נוטה עמ' שסו ואילך) דמודים הוא מחזההש"ץ ויש לאמרו בעמידה. ובאמת שכן הובא גם בלקט יושר עמ' 27 שמהרא"י גם כשלא הי' יכול

שביחא שאלות המצויות בהלכה

לעמוד בכל חזהש"ץ הי' עומד בכל מודים דרבנן, אבל אי משום הא הי' מקום לדחות דמהרא"י לשיטתו ששוחה גם בסוף.

האם מותר ללמוד ביום טוב שנים מקרא עבור הפרשה בשבת שלאחר מכן

הראונו,

בלוח עתים לבניה (שבועות תשפ"ו) שהביאו מי שכ' שאסור ללמוד שמו"ת משום הכנה לשבת שאח"כ, ואם יש לחשוש לזה בדיעבד שלא יצא יד"ח.

והשבתי דגם לכתחילה א"צ לחשוש לזה דלא שייך הכנה בדבר שהוא תועלת לו בעצם המעשה עצמו כמו שהוכחתי בתשובות אחרות, וכאן בד"ת הרי נהנה מד"ת, ויש לו תועלת בלימודם ולא שייך הכנה, ובלאו הכי הרי החיוב מוטל על האדם כבר משבת קודמת, וכבר מחוייב ביו"ט בשמו"ת, וגם דבחיד"א בשם הרמ"ע דן על אמירת התרגום בשבת ויו"ט מצד הקבלה לכתחילה, ולא אשתמיט לומר דיש חשש בעצם האמירה ביו"ט כשחל בחול, וגם ביוסף אומץ דן על אמירת שמו"ת של בראשית בשמח"ת ולא אשתמיט לדון בזה מצד הכנה, וגם בהרבה אחרונים דנו [עי' צספר שמו"ת כהלכתה] על זמני אמירת שמו"ת קודם שבת חוה"מ לשבת שלאחריה וכיו"ב ולא אשתמיט תנא מינייהו לומר דבכל גווני יהיה אסור כשקורא ביו"ט לשבת, וגם באחרונים דנו דממנחה יכול לקרוא לשבת שלאחריה [אף דשם שייך לנידון דהכנה משנת לשנת ואכמ"ל, וגם דשם יש מקום לטעון דשייך לקריאה של אותה השנת כיון שנקרא כבר ממנחה מ"מ חיוז ודאי אין צאחה השנת, וגם חזי לאצטרופי לכל הטענות הנ"ל], ועוד יש להוסיף דאם אסור הכנה מיו"ט לשבת יהיה אסור גם השלמה משבת ליו"ט כדמוכח בסוגי' דחלבי שבת וכו', וזה מפורש בשו"ע או"ח סי' רפה שאפשר להשלים קריאות של כל השנה בשמח"ת וגם להמחמירים אי"ז מצד הכנה.

היוצא מכ"ז דא"צ לחוש לזה כלל.

בענין קין נשא אחותו חסד עולם יבנה

לענין הבל אם היה מותר בתאומותיו, הנה מה שנזכר בגמ' סנהד' נח ע"ב קין נשא אחותו אע"פ שודאי גם הבל הי' מותר באחיותיו מ"מ עיקר מי שהעמיד את העולם אחריו (בכמה דורות עד המבול וגם אח"כ על ידי נעמה שנישאה לנח) הי' קין ולא הבל, לכך כתיב עולם חסד יבנה על קין, אבל אה"נ שגם תאומותיו של הבל היו מותרות לו.

וכן בירושלמי (יבמות סא ע"א) אי' א"ר אבין שלא תאמר קין נשא את אחותו הבל נשא את אחותו (כלו' שלא י' מוכן להוליד ולא הוליד, ומה דתנן דם זרעיותיו היינו מה שהי' יכול להוליד אחר כך. תתמה ע"ז) חסד הוא חסד עשיתי עם הראשונים שיבנה העולם מהן אמרתי עולם חסד יבנה, ואולי ס"ל להירו' שהי' זרע להבל או דר"ל שהי' יכול להוליד אח"כ, וכן אי' בפרקי דר"א פכ"א שהבל נשא אחותו ועי' ברמב"ן ומלבי"ם עה"פ חסד הוא.

ששאלת אם אדם הותר בתאומותיו של קין, הנה ענין איסור אדה"ר בבתו של קין (למ"ד גוי מותר בבתו בסנהד' שם) אפשר דאינו איסור גמור וגם לא נזכר שנאמר לו בזה ציווי להדיא אבל אה"נ שאיסור זה הי' גם כלפי תאומותיו של הבל כל זמן שהי' הבל בחיים רק דלא נזכר לענין הבל אלא לענין קין משום שלא העמיד הבל העולם מהם לבסוף משא"כ קין נדרש עליו עולם חסד יבנה על מה שהעמיד התולדות מאחותו.

וכן בל' הר"ן בסנהדרין שם יש משמעות שלא היתה אסורה אחותו של קין על אדה"ר מצד הדין עי"ש.

לגבי מה ששאלת אם קין נשא תאומותיו של הבל לבסוף או עכ"פ תאומה יתרה שנתקנה בו, המשמעות בפרש"י ספ"ק דסוטה בביאור דברי הגמ' שם (וכ"ה בב"ר פרשה כ ה כמו בגמ' שם) שלא נשא מהן כלום, ואפי' לא תאומה יתרה שנולדה עם הבל, ועי' עוד בזה בספר אוצר הידיעות ח"א סי' צח מש"כ בזה, וגם המשמעות בפרקי דר"א שרק נתקנא בהבל באשתו והרגו ולא נזכר שנשא אח"כ את אשתו, וגם בירושלמי שם המשמעות שכ"א נשא רק אחותו המיוחדת לו, אבל בכלי חמדה פ' וישב בהגה"ה מבין המחבר מחדש שקין יבם אשתו של הבל [ומש"כ ללמוד קן מדברי הריטב"א אינו מוכרח כלל] וכ"כ בביאור מעין גנים על מס' כלה פ"ח ובאגרא דכלה ר"פ וישב ע"פ שער הגלגולים הקדמה ל"ו וכך יתכן ללמוד בב"ר כב ז שאמר קין אני נוטלה ויקם קין וגו' א"כ כשסיים להורגו מן הסתם החזיק בו.

מי שרוצה לאכול מעודתו והוא במקום רחוק מבהמתו ועדיין לא נתן לה מאכלה האם אסור באכילה בינתיים

בש
ת

שאלת יעב"ץ סי' יז כתב להוכיח מדברי הגמ' בגיטין סב ע"א דגם מי שאינו בביתו אסור לאכול קודם שיתן לבהמתו, וכ"כ להוכיח מדברי הגמ' הנ"ל במשנ"ה ח"ד סי' כד, ומ"מ גם לפי הוכחתם אין עדיין ראי' מדברי הגמ' שגם במקום רחוק ממש אסור.

ויעוי' בבה"ל סי' קסז שהביא דעת מהר"ם (תשו' סי' שב הובא במג"א סי' רעא סקי"ב) שאיסור אכילה קודם לבהמתו הוא דאורייתא וששאר פוסקים חולקים על זה, ותלה בנידון זה אם יכול להפסיק בין ברכה לאכילה בדיעבד כשבירך ועדיין לא נתן לבהמתו, ומשמע דעיקר מה שתפס המשנ"ב הוא שאינו דאורייתא אלא אסמכתא.

ובכה"ח שם הביא דברי האוה"ח עה"ת (בראשית כד יט) שכ' דבצער גדול יכול לאכול קודם שיתן לבהמתו (ובאוה"ח ליתא 'גדול') ויש מקום לומר דזה גם לפי הצד שהוא דאורייתא דמה שבהמה קודמת לאדם לאכילה הוא להנאת האדם דבהמה הוא אכילה ובאדם הוא אכילה דכוותה, אבל לא שמענו לדחות צערו של האדם להצריכו להצטער, ויעוי' ביד אפרים על השו"ע שם דמשמע שהוא מעין דין קדימה שיש לבהמה על האדם מצד שהפרנסה באה לעולם בזכות הבהמות שאינן חוטאות בדעת, וא"כ י"ל דהוא לכל היותר דין קדימה בדכוותה ולא יותר מדיני קדימה האמורים בסוף הוריות דגם שם הנידון בפרנסה כנגד פרנסה או בהצלה כנגד הצלה וכיו"ב, אבל בפרנסה כנגד הצלה או באופן אחר שכל אחד הוא צורך אחר אינו מוכרח שבהמה קודמת [ונאמת מה שנהמה קודמת לאדם הוא מידוש והנזל ללא לוסף עלה].

ולפ"ד האוה"ח הללו לכאור' יוצא שאם יש טירחא חריגה לחזור ולהאכיל את בעל החי פטור מללכת לשם, ואולי גם דברי היעב"ץ הנ"ל יש להעמיד רק בטירחא קצת.

(ועדיין יש מקום לדון דלכאור' הי' שייך ע"ד זה ליישב גם איסור הפסק בברכה דגם אם הוא דאורייתא להביא לבהמתו מ"מ אין קדימת הבהמה דוחה הפסק ברכה, וביותר דהרי יש כאן כבוד שמים ואע"ג דבהמה לאו בת מחילה היא אבל אם היתה בת מחילה הו"א דכל דבר שישנו במחילה נדחה מפני מצוה, עי' בתוס' שבועות דף ל' ע"ב גירסתם בגמ' ברכות יט ע"ב ואכה"מ).

האם מותר להזמין מסין בובה שעושים לו בצורה של עצמו

יש

כאן בהחלט דבר אסור, דיש כאן כמה צדדים להחמיר (ומצד הדין אין נפקותא להקל מצד שהוא דומה לאדם חי המסויים), הא' שהוא צורת אדם שאסור אפי' לד' המחבר בסי' קמא ס"ו שמתיר בחלק מהבע"ח מ"מ בדמות אדם מחמיר כמ"ש שם בסעי' ד, ועי"ש בש"ך סקכ"א ובמ"מ שהביא שם.

והב' שיש כאן צורה בולטת ממש, דאף שיש צדדים בפוסקים להקל בסממנים שאין בהם צורה (עי' בש"ך וט"ז ופת"ש ובאחרונים בסי' הנ"ל) מ"מ כאן יש צורה ממש.

והג' שעושה כל הגוף דאמנם יש פלוגתת הפוסקים כשעושה הראש בלבד מה דינו ומהצנתי צמטנתי ד"ה האם מותר להחזיק חיות מפומללות] ומסקנת האחרונים משמע דאין פשוט להקל בזה, אבל כאן הרי מתכוון לעשות כל הגוף.

והד' שעושה ממש, דאף שיש צדדים בפוסקים שלענין שיהוי דבר שכבר נעשה הוא יותר קל, מ"מ באופן שעושה ממש הוא חמור יותר.

ואף שרק מתכוון לומר לגוי לעשותו מ"מ אמירה לגוי אסור בכל דבר שהוא איסור כמ"ש בש"ך שם.

ומה שיש שנהגו להקל בזמנינו בקיום צורת בובות מכח קולת החכמת אדם המעי' בדבריו יראה שלא בא להתיר אלא בשיהוי אחר שכבר נעשה, דשיהוי הוא יותר קל וכנ"ל, ואעתיק לשונו של החכ"א להדיא כדי להבין מתוך דבריו שהוא רק בשיהוי (וגם היה יותר בריא ליה באופן שסימא עין הבובה) וז"ל, כשם שאסור לעשותן כך אסור לומר לנכרי לעשותן דאמירה לנכרי שבות בכל המצות ואפי' להשהותן אסור משום חשד (ש"ך), ונראה לי דצורת אדם בזמן הזה מותר להשהותו דכיון דאינו אלא משום חשד, וידוע דבזמן הזה אין עובדין לצורת אדם ואותו שנעבד עושין אותו משונה וכן מתלמידיו הנעבדים יש בכל אחד מהן סימן, ואלו ודאי אסור להשהותן, אבל שאר צורת אדם ומכל שכן אם סימא עיניו וכיוצא בו מותר דאין בו משום חשד וכו' עכ"ל, והבאתי הדברים גם בתשובתי ד"ה צורת אדם המודפסת על מצעים וכו'.

והמע' בדברי החכ"א יראה שפתח בדברי הש"ך דמיירי באמירה ובשיהוי וחלק עליו רק לענין שיהוי ואף נתן טעם בדבר ששייך רק לענין שיהוי ולא לענין עשייה בידיים וגם לא לענין אמירה לגוי שהוא מצד איסור עשייה בידיים [ולגוף ענין חשד קצת וצ"ע דהוה פשיטא ליה דלא שייך חשד שיחשדוהו שמה עשה הוא צמטנתי שהוא איסורא אף שאינו עושה לע"ז והוה פשיטא ליה דהחשד הוא רק שעושה לע"ז והוה צ"ע מהיכא הוה פשיטא ליה ואולי מתי' הגמ' דאחרים עשו לו למד כן ומתיישב בקל ודוק].

היוצא מזה שאין כאן על מה לסמוך להתיר לעשות דבר כזה.

כהנת גרושה שיש לה זרע מישראל אם מותר לישראל עם הארץ לישאנה

א"י

בשו"ע אה"ע סי' ב שאין לע"ה לישא כהנת, ועי"ש בפת"ש ונו"כ ובאחרונים עוד פרטי דינים בזה ואם נוהג דין זה בזמנינו, מצד שאין מצויין ע"ה בזמנינו ומצד שאין לכהנים האידנא חזקה גמורה.

ונשאלתי לענין כהנת גרושה שיש לה זרע מישראל שאינה אוכלת בתרומה אם מותר לישראל לישאנה.

ורעיוני סליקו דיש מקום לומר דגם בגרושה לחוד כבר מותר לכל ישראל לישאנה, דאמרי' בגמ' בפסחים לא ניהא ליה לאהרן דאידיבק בזרעיה, וברש"י בפסחים כ' שלא תפגום הכהנת משפחתה, והיינו שצריכה להנשא לכהן, והי' מקום לבאר בזה דעיקר הקפידא היא שיינשאו כהנות לכהנים, ובאמת בגמ' גבי הא דינאי המלך בטור מלכא יש משמעות דיש שבח לכהנות שנישאות לכהנים, וכ"ה ברש"י וריטב"א יבמות פד ע"ב דכהן מוטב שישא כהנת אם אפשר לו וכן יש שהביאו סמך לדבר מהירושלמי פ"א דכתובות ה"ה (עי' ספר על פי התורה ח"ב פכ"ב עמ' תעה), ולפ"ז הי' מקום לומר דזה עיקר האיסור שצריכות להנשא לכהנים שלא יתערבו שאינם כהנים בזרע כהונה.

ובגמ' בפסחים שם אי' דאם נושא כהן תהיה או אלמנה או גרושה או זרע אין לה, וא"א להוכיח מזה דבר דנימא שלא היתה גרושה או בלא זרע קודם לכן דמהיכי תיתי שכך הי', דהרי הוא רמז ואסמכתא בעלמא, וגם דיש כאן מצבים שונים שנזכרו בפסוק, ומ"מ אסמכתא לדברינו יש כאן דהרי הרמז הוא ממה שנזכר בפסוק שאם נישאה לישראל נעשית אלמנה וגרושה א"כ מיירי שלא נישאה קודם לכן לישראל ולא היתה קודם לכן אלמנה וגרושה (אבל לכהן אפשר שנישאה והי' אלמנה וגרושה ובין יש לה זרע ובין אין לה).

ויש להוסיף דיש מהפוסקים שסוברים דכהן כרות שפכה מותר לו לישא פסולות לכהונה והטעם דכבר נתחלל וא"צ לומר דלכו"ע מותר לחלל בן כהן לישא גרושה, ויש לומר דלפ"ז כהנת שנבעלה לפסול ונתחללה אע"פ שלא היתה חללה מתחילתה מ"מ אינה בכלל דין זה שע"ה לא ישא כהנת, ועד"ז יש מקום לדון גם באופן דילן ג"כ דאפשר שכבר אין לה קדושת כהונה עכ"פ היכא שכבר אינה יכולה לאכול תרומה דהיינו כשיש לה זרע מישראל, ומאידך גיסא יש לומר דאין בזה ממין הטענה דהרי אם ימות הבן תוכל לאכול בתרומה כדתנן ביבמות, וממילא הבן הוא דבר צדדי ואינו משנה בגוף כהונת האם, והיינו דתנן לא כבני כהן גדול שהוא פוסלני מן התרומה, ופרש"י אל ירבו כמותו, משום דהבן הוא הפוסל את האם ולא האם את עצמה.

שביחא שאלות המצוות בהלכה

אמנם ראיתי בספר על פי התורה הנ"ל בשם ספר חנא וחסדא (לא' מחכמי אומיר) ח"ב דף רכח שכתב דגם כהנת גרושה אין לישראל ע"ה לישראל ולא חילק להדיא בין גרושה שיש לה זרע לגרושה שאין לה זרע, אבל כתב עוד (הובא באבני אליהו סי' ב) דאם נתחללה מקדושתה כבר אין דינה ככהנת לענין זה ונשאר בצ"ע [ואולי יש לדייק דדוקא צנתחללה נוטה להמיר משא"כ צ"ש לה זרע מישראל].

ובשו"ת מהרש"א אלפנדרי ח"ב אה"ע סי' יא הציע טעם באיסור כהנת לע"ה מטעם שלא תוכל לאכול בתרומה, עיי"ש מה שדן בזה, ולפי טעם זה עיקר מה דתלוי בכ"ז אם יכולה לאכול בתרומה, ולפ"ז באלמנה וגרושה בלבד יהיה איסור אבל ביש לה כבר זרע מישראל אחר שכבר אינה יכולה לאכול בתרומה בלאו הכי אין קפידא ולא מסתבר דאמרי' שמא ימות הולד, אבל גם הטעם שכתב שם הוא בנוסף לטעם הראשונים ולא כטעם יחידי.

ובשכנה"ג טוא"ח ס"ס קכח כתב הטעם לאיסור זה משום דמשתמש בכהנת והמשתמש בכהן מעל, ולפי טעמו אם היא אלמנה מאחר ודאי דלא מהני, דהרי מה שהיתה נשואה מישראל כבר עכשיו היא נשואה לישראל, אבל אם היתה גרושה או היו לה בנים מישראל אין ראייה ברורה לומר דהיא עדיין בכלל זה, דאמנם בנשואה לו עדיין אמרי' לה אבל בנתגרשה שאסורה לכהן או באסורה בתרומה מנ"ל דמהני.

אבל באמת יש לדון אם מותר להשתמש בכהנת שכבר אינה יכולה לאכול בתרומה [ונבין ענין כבוד כהנת העירו מל' החינוך מ' רס"ט עיי"ש, וגם הל' צגמ' לא נח"ל לאהרן דאידנא צורעיה ולא נזכר שם מנזר הכהנת אלא מנזר אהרן], ויש מקום לטעון דאם אסורה בתרומה כ"ש שאין לה קדושת כהונה לענין השתמשות בכהנת וגם לענין דין זה דקיל יותר מאכילת תרומה יש מקום לומר דלא עדיף דין זה מדין אכילת תרומה שכבר נפסלה [אם לא דנימא שהוא פסול נדדי וכו'].

תמצית הדברים דלפי הטעם שמשמע קצת דהענין הוא שתינשא לכהן אינו שייך בגרושה אפי' זרע אין לה אולם בחינא וחסדא לא כתב כן ולענין גרושה שיש לה זרע מישראל לא חילק שם להדיא אע"פ שאפשר שדעתו להחמיר בזה, אבל יש מקום לטעון דאין לה קדושת כהונה לענין זה וכ"ש בנתחללה שגם בחינא וחסדא נוטה להתירה, ונתבאר דיש בזה כמה צדדים לכאן ולכאן (ולמעשה מאחר שהובאו באחרונים איזה צדדים להקל בזה בזמנינו יתכן דיש לצרף גם הצדדים דלעיל במקום הצורך ויעשה שאלת חכם).

אמר לו אביו לעבור על ספק איסור תורה האם יעבור או לא

נשאל תי

בזה והשבתי להשואל דפשיטא שלא יעבור מב' טעמים, הא' דהרי אפי' אם יש כאן ספק אם מחוייב לעשות או מחוייב שלא לעשות מ"מ הא שב ואל תעשה עדיף.

ועוד דהרי מאחר שמחוייב שלא לעבור מחמת ספק א"כ כל זה בכלל אתה ואביך חייבין בכבוד המקום, דהרי מטעם זה גופא אי' בפוסקים (יו"ד סי' רמ סט"ו) דאפי' מצוה דרבנן הוא בכלל אתה ואביך חייבין וכו' ואפי' בפחות מזה (עי' בית לחם יהודה שם לענין הליכה לא"ישא"צ לשמוע לאביו שלא לילך לא"י, ועי' בבהגר"א בסוף הסימן דאפי' כל מצוה שאפשר לעשותה ע"י אחרים נדחה מפני כבוד אב), וה"ה בזה שהוא מחוייב מחמת הספק להפריש עצמו מן האיסור, ואפי' אם הוא ספק מחמת חסרון חכמה וחסרון ידיעה ולא דוקא בספק גמור אלא כל מה שמצד גדרי הדין צריך להפריש עצמו.

והנפק"מ בין ב' הטעמים הנ"ל באופן שעבר ושמע לאביו האם קיים בזה ספק מצוה או לא, דלפי הטעם הא' עדיין יש מקום לומר שקיים ספק מצוה, אבל לפי הטעם השני לא קיים מצוה כלל, דמאחר שאתה ואביך חייבין בכבוד המקום א"כ אין כאן כיבוד אב כלל.

ומאחר דב' הטעמים נכונים א"כ יהיה הדין שגם אינו מקיים מצוה כלל גם באופן זה אם ישמע לאביו.

ועוד נפק"מ בין ב' הטעמים באופן שאביו מבקש ממנו לעבור ספק איסור בשב ואל תעשה דטעם הראשון אינו שייך כאן אבל הטעם השני מכריע בזה.

אדם השובר דירה אם מחוייב במעשר כספים

יש

לבאר הספק בכוונת הרבהשואל אם יש לו דין של עני (ואז יש לו דינים אחרים לענין מעשר כספים, ועי' בארח צדקה פ"ג הערה י' ואילך דעות הפוסקים בזה) או דמשיירין לו ביתו קודם שיצטרך להביא מעש"כ [עי' יו"ד סי' רנג סי"א, לענין עני המקבל, אצל פשיטא דא"ל למכור ביתו ליתן מעש"כ, אם אין לו חוץ מציתו ועי' בסוגי' דערכין כג ע"ז וכד ע"א, ואינו שייך לגדון אם על בית מגורים צריך להפריש כנגדו ממה שיש צידו כשיש ציד], וא"כ הי' מקום לטעון דגם בזה משיירין לו עד שיהיה בידו לקנות בית.

ועי' מה שהובא בשם הגרשז"א וחתנו הגרז"נ גולדברג (בספר מחשבה בפרשה עמ' 205) שאפי' מה שמקבל למטרת תשלום השכירות גופא צריך לתת מזה עי"ש ומיירי גם לענין מי שאין לו דירה אחרת כדמוכח שם [משו' הגרשז"א מדפסה גם בקונן עס התורה סי"א עמ' יג].

שביחא שאלות המצוות בהלכה

ואמנם יש שהביאו לפטור בנידון שהוא בשם הגריש"א [משנת המשפט עמ' פג] דמה שמקבל לצורך מסויים א"צ ליתן מזה מעשר, (ועי' עוד בארח צדקה פ"י הערה ג' עוד דעות בענין מעשר על בית שדר בו), אבל לא שייך לעיקר נידוננו. ויש להוסיף דמאחר דמיירי' במי שיש לו אפשרות לשלם שכירות הבית ויוכל לשלם גם לעתיד (ולא מיירי' במי שהוא עני בלאו הכי דבזה הוא נידון בפני עצמו וכנ"ל), אם לא ישתנה מצבו מחמת שכר שמקבל או משתכר א"כ לא חשיב כמי שאין לו בית ולא גרע ממי שיש לו ר' זוז ונושא ונותן בהם ויש לו כדי צרכו ויל"ע. ומה דמשיירין לו ביתו בכמה אופנים מיירי שכבר הי' לו בית, דבזה אפשר דאף אם יכול להשתכר ולשכור בית מניחין לו הבית, משא"כ כאן דגם לא הי' לו בית ולא שייך להחשיב דינו כמסדרין (אף אם מתכנן לחסוך ולקנות), דהרבה בני אדם שוכרים בית בדרך קבע במעות שיש להם סיפק לזה ולא חשיב עני מחמת זה. ויעוי' בפוסקים מה הדין בכסף של חסכון המיועד לנישואי הילדים דלא חשיב עשיר מחמת זה, ואפשר דה"ה בכסף שכבר מונח בחסכון ומיועד לקנות בית דג"כ לא חשיב עשיר מחמת זה, במקרה שאין לו ר' זוז מלבד מעות אלו, וצל"ע. ובתשו' הגר"ח קניבסקי (באורח צדקה עמ' שפז) שאלה אברך בעל דירה קטנה וצפופה בעוד זמן יתרבו הילדים בעה"י ויצטרך דירה גדולה יותר אם מותר לתת לו צדקה מאחר ועתה עדיין אינו עומד לקנות דירה אך מ"מ בבוא הזמן יצטרך לקנות ואז הכסף יהיה מיועד לצורך זה תשובה אפשר ליתן לו עכ"ל, והיינו מה ששומר לצורך קניית הדירה, וי"ל דה"ה שכסף העומד לקניית הדירה אינו בכלל ממונו.

האם עני יכול לומר לקרובו עני תוכל להפריש עבורי המעשר כספים וטול אותם לעצמך

הנה

בשו"ע יו"ד סי' רנא סי"ב מבואר דשייך שב' עניים יביאו זה לזה מעשר כספים, ובניד"ד דמי לזה שהמקבל מחזיר את אותם המעש"כ במתנה והוא כעין האופן המבואר בשו"ע שם.

[ואולי צריך קנין אבל במכירים אפשר דא"צ קנין, ובש"ך יו"ד סי' רנז סק"א בשם הס' התרומות שער ס"ה ח"ג ושאר פוסקים דדין "מכירי" שייך גם בצדקה, ושם הנידון ברמ"א לענין אם יכול להפריש משלו לטובת העני כדי לנכות מחובו של העני ושם הוא לצורך העני עצמו, ומצד קנינים הוא דמי לכאן רק דכאן העני נותן לו בחזרה שלא מחמת חוב אלא לטובתם ויותר נ"ל דהמקרה כאן שהמקבל מחזיר כדי להפרע מחובו של מעשר כספים שלו, וא"כ דמי קצת לאופן המבואר ברמ"א שם].

אבל החסרון בזה הוא שנותן לו מתחילה בשביל שיחזיר לו ויש בזה חששא דמעשה דבית

שביחא שאלות המצוות בהלכה

חורון שלא הי' הכונה מתנה גמורה, וזה פשוט שא"א לתת צדקה ע"מ להחזיר כמ"ש בש"ך סי' רנח סקכ"ה, אבל כאן אינו עושה כאן בדרך תנאי אלא המקבל עושה כן בדרך ויתור.

וראיתי להגר"ק (בתשו' בספר באורח צדקה עמ' שצ וכע"ז בדרך אמונה פ"ז מהל' מתנ"ע ס"ק לג) שכתב דגם בב' עניים מחליפים אם עושין כן בקביעות אסור וגם צריך שאם לא ירצה ליתן לו חזרה לא יקפיד עליו.

ובארחות רבינו ח"א סי' שב כ' שבמחליפין לא יעשו תנאי על זה, ואמנם שם עיקר הגריעותא כשעושים כן לתנאי וכאן אינו עושה דוקא לתנאי דהרי אינו מתנה שכך יהיה שיחזיר לו המעשר כספים רק שהוא מסכים לזה מעיקר שיחזיר לו.

(אם כי גם שם בארחות רבינו משמע דצריך שלא ידברו על זה מראש להדיא, ובגמ' במגילה ו ע"ב גבי משלוח מנות לא משמע שלא דברו בזה מראש ואולי משלוח מנות שאני, או דלרווחא דמילתא כ' כן בארחות רבינו שלא יהיה משמע כתנאי, ויש להוסיף עוד דגם באופן של מכירי צדקה ברמ"א שם הרי המפריש מרוויח שנותן לעני כדי שע"ז העני ישלם לו חובו, אם כי שם מיירי בחוב שיצטרך העני לשלם והוא מקל ממנו בעצם מה שמיוחד לצרכו המעות [כל עוד שלא יתעשר ע"ש צרמ"א], ואין ברור שצריך קנינים בצדקה כלל, דיש מהאחרונים שהזכירו שמחילת חוב ג"כ מועלת, עי' בנו"כ על השו"ע, ועי' בנתיבות ההלכה נא עמ' קכז בשם הגר"ק, משא"כ בניד"ד שאין חיוב להמקבל לתת מעות לנותן).

ועי' עוד בדברי הפוסקים מש"כ לענין מתנות עניים שנותן על דעת שיחזיר הכהן, אבל כאן מאחר שהמקבל הוא ג"כ עני לא דמי לשם.

ובספר שערי צדק הל' צדקה פ"ב רצו לתלות זה בנידון הפוסקים לגבי מי שמחל על משלוח מנות או שאמר הריני כאילו התקבלתי אם מהני דה"ה גם בצדקה יהיה תליא בזה, והביאו שם בשם הגריש"א שהורה דל"מ בצדקה, ונראה דכאן שייך לומר גם למ"ד התם דמהני מחילה משום שמחה ורעות משא"כ כאן שצדקה הוא גם מצד והחזקת בו, והנידון היחיד דשייך לומר דחשיב כמו שקנה העני ומחזיר לו אם נתכוון לקנות כהך דלעיל או אולי גם במכירים וכנ"ל.

היוצא מזה דעצם הדבר הוא שייך שיקבל ויחזיר, רק דבנידון דידן יש בזה כמה בעיות, הא' דכיון שאומר להם מעיקרא שיטלו לעצמם מה שיתנו אפשר דהו"ל כעין תנאי ע"ד מתנת בית חורון דאי"ז מתנה גמורה וצ"ע, והב' דאפשר דלא שייך הא דמכירי כשאין רווח חוב למכירי, וממילא אולי אין כאן קנין כלל ואי"ז אלא כמחילת צדקה דנתבאר שאין על מי לסמוך להקל בזה להחשיבו כנתינת צדקה, אבל אם כ"א יעשה בהעברה בנקאית נפרדת בלא שיהיה תלוי כמה השני נותן וגם לא ידקדקו להחזיר אותו סכום ולא באותו זמן שמקבלים בזה אולי שייך קצת להרוויח במקצת דברי הארחות רבינו הנ"ל.

הנוהגים לומר תפילת השל"ה בערב ראש חודש סיון היאך ינהגו בשנה שחל ראש חודש בשבת

הנה

מה שאין לקבוע תפילה זו בשבת הוא פשוט, ואפי' לפי הסוברים שעל רוחניות מותר להתפלל בשבת מ"מ לקבוע תפילה אריכתא שאינה מטופס התפילה ליום שבת אי אפשר וכמו שגם השיבנו אבינו לא התירו מטעם שהוא על רוחניות (ועי' משנ"ב סי' א').

וקי"ל שמקדימין לחמישי ימי תעניות וימי תחנונים אפי' תענית אסתר מה שאינו בשבת ואפי' יוכ"ק (ועי' עוד מהרי"ל סי' קי'), והטעם בזה י"ל חדא משום דקי"ל דאין מתקנין תענית בע"ש, ויוכ"ק הוא ג"כ יום תענית, אבל י"ל עוד דהרי עיקר תעניות על הצרות נתקנו בשני וחמישי משום דימי שני וחמישי הם עת רצון וגם בענין תחנונים הואיל ונדחה ידחה לעת רצון (ומטעם זה אומרים יה"ר בימים אלו ומרבים בתחנונים כמש"כ הראשונים), והנפק"מ בין ב' הטעמים הוא לענין דידן שאין מנהג להתענות לאמירת תחנונים אלו, דיש מקום לומר שאין טעם מספיק לדחות כ"כ מוקדם, אבל האמת שתענית ער"ח סיון נזכר ג"כ בפוסקים (עי' מג"א סי' תיז סק"ג ומשנ"ב שם סק"ד וכה"ח שם סק"י), וכן להאריך בתחנונים (עי' עוד בפר"ח סי' תיז ובלוח דינים ומנהגים ער"ח סיון).

ולכן שפיר י"ל דלב' הטעמים תחנונים המיוחדים ליום זה בשנה שחל בשבת יש להקדים ליום חמישי, וחשיב מימים הסמוכים לר"ח כמו שנהגו ביו"כ קטן (ויעוי' מהרי"ל שם).

מי שביזה את גבאי הצדקה ועל ידי זה נתרבו נותני צדקה האם המבזה יטול שכר על זה

פשוט

שלא יטול שכר על זה שכן כוונתו היתה לרעה, וכדכתיב ואשר שכר עליך את בלעם וגו' לקללך ויהפוך ה' וגו' את הקללה לברכה וגו' ומבואר בפסוק שם דאע"פ שהקללה נהפכה לברכה ופשוט הכתוב שהקללה נהפכה לגמרי לברכה מ"מ נענשים ע"ז, ואע"ג דבגמ' סנהדרין אמרי' שרק קללה אחת נהפכה לברכה מ"מ מדרשות חלוקות וכ"כ באהל יעקב להמגיד מדובנא עה"ת ללמוד מכאן דבר זה ועי"ש שהרחיב הדברים במשל, וכן הביא דבריו מרן הגר"ח ק זיע"א בספר מנחת תודה לתלמידו הגר"ג הוניגסברג שליט"א עי"ש שהרחיב הרבה במעשה שהיה בענין זה.

ויש להוסיף עוד דגם גבי המן מבואר ברז"ל שרצה לעקור כל המועדים ונעשה עי"ז פורים היפך מה שרצה, ומשמע בחז"ל שלא נשכר המן עי"ז בסופו שמת ורצה לזכות לשכר

בעולם האמת אלא להיפך.

ויש להוסיף דישראל שרצה לעשות עבירה ולא עשה לא נחשב לו כמ"ש בקידושין מ' ואילו רצה לעשות מצוה ולא הצליח ולא עשה נחשב לו כמ"ש בברכות ו ע"א, אבל בגוי רצה לעשות עבירה ולא עשה נחשבת לו כמ"ש בתוס' דקידושין שם וכ"ה בירושלמי רפ"ק דפאה, ומשומד דינו כגוי לענין זה, דהא אפי' בעבר ושנה כבר דינו כגוי לענין זה, דבמחשבה בעלמא כבר נענש, וכ"ש שבמחשבה לרע שנעשה מזה טובה שלא יטול שכר עי"ז.

ויש להוסיף דאי' בספרי דמי שנאבד ממנו סלע ומצא עני לצדקה תיחשב לו וביארו עפ"ז הא דאי' בספ"ק דב"ק טז ע"ב ויהיו מוכשלים בפניך הכשילם בבנ"א שאינם מהוגנים דאינם מתכוונים לטובה ואזי יחשב להם מצד התוצאה כהספרי הנ"ל, משא"כ עכשיו התפלל ירמיה שגם מעשה לא יהיה להם וגם מצד תוצאת הדבר לא יהיה להם, אבל כ"ז אם לא התכוונו לרעה משא"כ אם התכוונו לרעה בזה לא מהני כלל מה שהרוויח מזה העני.

מי שיש לו יין לבן ומיץ ענבים אדום לד' כוסות מה עדיף מהם

או"ח סי' תעב סי"א כתב מצוה לחזור אחר יין אדום, וכתב הרמ"א אם אין הלבן משובח ממנו.

**בשו
ע"**

והנה מיץ ענבים שהוא יין שאינו משכר בודאי חשיב היין המשכר עדיף ממנו, עי' בגמ' תענית ל ע"א ובגמ' וראשונים בב"ב בסוגיא דסוחט אדם ובסוגיא דין אדום וגבי יין צימוקים דזה פשוט שהיין המשכר חשיב משובח מהיין שאינו משכר, וכ"ש שי"א שביין שאינו משכר (דהיינו מיץ ענבים) לא קיים שמחה וכו' (ומה שיש גדולים שנהגו במיץ ענבים אין ראייה שהוא לכתחילה דשמא לא יכלו ביין וכמו שהעיר הגרי"ט זנגר, ויש להוסיף דהמשנ"ב סקל"ז מתיר בכה"ג אפילו בחמר מדינה ע"ש וכל שכן התיר שם ביין צימוקי) אבל היה מקום לדון להעדיף היין האדום מטעם אחר, והוא דבשו"ע סי' תעב ס"ד הביא שי' הרמב"ן בב"ב צז ע"ב דפוסל יין לבן לקידוש, ויש מקום לומר לפ"ז דמוטב לחשוש לדעת הרמב"ן ולברך על מיץ ענבים אדום כיון דלדעת הרמב"ן אינו יוצא בלא אדום, משא"כ בהידור ביין המשכר.

אבל זה אינו נכון מב' טעמים, הא' דבמשנ"ב שם סקי"ב הביא דברי הא"ר בסק"ח דביין שהוא לבן יותר מדי נכון לחוש להרמב"ן שלא לקדש עליו אלא בשעת הדחק כשאין לו יין אדום, והוסיף שם בשעה"צ סק"כ דה"ה כשהיין האדום אינו טוב כנ"ל, וכוונתו במש"כ "כנ"ל" הוא לדבריו במשנ"ב סק"י בשם הטור בהל' פסח סי' תעב דיש להעדיף יין לבן על אדום אם האדום אינו משובח, וברמ"א בהל' פסח שם מבואר דלאו דוקא אם האדום אינו

שכיחא שאלות המצויות בהלכה

משובח כלל, אלא אפי' אם הלבן משובח "ממנו" ג"כ יש להעדיף הלבן מן האדום, (ואמנם המשנ"ב בפנים דבריו בסקי"ב הביא בדברי הא"ר להעדיף הלבן רק כשאין לו לבן, וכמשנ"ת בדברינו במקו"א דלפעמים המשנ"ב מה דהוה ברירא ליה יותר לדינא הביא בפנים המשנ"ב והשאר בשעה"צ (ועכ"פ כצ"ל כאן שיש בזה כמעט סתירה בין המשנ"ב לשעה"צ, ואע"ג דבדברי המשנ"ב לעיל סק"י כתב כדבריו בשעה"צ כאן מ"מ שם מיירי לא בהכרח לדעת הא"ר וכאן מיירי אפי' לדעת הא"ר ומאחר דלא ברירא כולי האי דעת הא"ר, לכך הביא דין זה רק בשעה"צ).

אבל עכ"פ סתימת ההכרעה היא דגם במשובח יש להעדיף הלבן כמש"כ בשעה"צ וכמ"ש במשנ"ב לעיל סק"י וכמו שהכריעו הטור והרמ"א בסי' תעב, וגם האו"ר לא מצינו שהכריע להדיא נגד זה (וכ"ש דמשמע שהשעה"צ רצה לומר כן גם בדעת הא"ר) וכ"ש שהרי ר' כוסות לא הביא המחבר כלל דעת הרמב"ן וגם בהל' קידוש כתב דמנהג העולם דלא כהרמב"ן, חזי' מכ"ז דההכרעה היא שמצד הדין לא חיישינן לשי' הרמב"ן בזה, וממילא יש להעדיף יין המשכר ממיץ ענבים דעכ"פ בזה ודאי השבח ניכר ומפורסם וכמשנ"ת, וליכא למטעי ביה.

ויש להוסיף בזה עוד טעם דמעיקרא דדינא אין שייך לטעון להעדיף מיץ ענבים אדום כדי לחוש לשי' הרמב"ן, דאף שהטענה היא מצד שיותר יש לחוש לדעה הפוסלת בדיעבד, א"כ בד' כוסות נמי אינן מוסכם לכו"ע שיוצאין במיץ ענבים, וממילא כל טענה זו מעיקרא ליתא.

היוצא מכ"ז דמי שיש לו יין לבן ומיץ ענבים אדום (ועכ"פ אינו שונא יין) יש להעדיף היין לד' כוסות.

**חל ראשון ושני של פסח בימים חמישי וששי בחו"ל וקראו ביום
ראשון ב' דחזה"מ 'אם כסף' כמו בכל שנה במקום 'קדש ל' הנקרא
בשנה זו ולמחר רוב הציבור לא שמעו 'קדש ל' ומיעוט לא שמעו
'אם כסף' מה יעשו**

השאלה בזה, דהנה סדר הימים הראשונים בכל שנה הוא משכו, שור, קדש, כסף, פסל וכו', ובשנה זו הסדר הוא משכו, שור, ראה אתה, קדש, כסף וכו', וכמבואר בשו"ע סי' תצ ס"ה (והטעם משום שפרשת ראה אתה כוללת בה פסל לך ולכך מאחר שכבר קראו ראה אתה בשבת אין קוראין פסל וממילא מאחרין כל יום לקרוא יום האתמול עד ב' ימים האחרונים שמשגיגים אז את הסדר אחר שלא קראו פסל לך).

**הרח
בת**

והנה מבואר בפוסקים בסי' הנ"ל (במהריק"ש ופר"ח ופמ"ג ובה"ל) דאם טעו הציבור ביום

שכיחא שאלות המצויות בהלכה

א' דחוה"מ וקראו מה שקורין בתאריך זה בכל שנה שהוא אם כסף במקום מה שקורין בשנה זו קדש לי יקראו למחר קדש לי.

ונשאלתי מה הדין כשיש בציבור מיעוט שקראו אתמול כדין מה יעשו הציבור אם יש לחשוש למיעוט הציבור או לא.

ולכאורה יש לפשוט ספק זה מדברי המשנ"ב בסי' קלה סק"ז שכתב בשם השער אפרים וז"ל, אם בטלו הקריאה בביהכ"נ אחת ורוב הציבור מביהכ"נ זה שמעו קרה"ת בביהכ"נ אחרת א"צ להשלים אבל אם רוב הציבור לא שמעו כלל אף על פי שיש שם בתי כנסיות אחרות שקראו שמה כדין מ"מ אותן שלא שמעו הקריאה והם רוב הציבור של ביהכ"נ זה צריכין להשלים הקריאה עכ"ל.

ומבואר מדבריו דמצד הדין אין מטילין על הציבור לקרות מה שלא קראו היחידים, וכ"ש בניד"ד שהמיעוט עכ"פ שומעים מידי בקריאה"ת ואי"ז פשוט שלא יוצאים יד"ח קריאה"ת מה ששומעים שוב מה שקראו יום אתמול כיון דסו"ס קורין מענין החג (דדוקא לכפול באותו יום אין כופלין היכא דאפשר כמ"ש בשו"ע ס"ס קלז).

והנה אם ירצו הרוב לוותר למיעוט ולקרות לאחד מן הקרואים אם כסף הרשות בידם, דהרי שניהם לכאור' מענין השייך למועד ושניהם בכלל עד שלא יפסוק המתורגמן כיון שאין רחוקין כ"כ בתורה וכמבואר בסי' קמד ס"א עי"ש, אבל אין מחוייבין מן דין הרוב לוותר למיעוט וכנ"ל.

ועי' אג"מ או"ח ח"ב סי' כג דהיחידים יכולים לחוש וכו' ואמנם שם מיירי באופן שהיחידים לא שמעו אבל אם היחידים שמעו ג' פסוקים ואי"ז בסדרא של שבת מן הדין יצאו היחידים כמבואר בסי' קלז ס"ג ועי' גם באג"מ שם ולכן בניד"ד אין מחוייבין הציבור לטרוח לצורך היחידים כלל.

ואמנם מגוף הדברים הנ"ל של המשנ"ב בשם השער אפרים הי' מקום לחלק ולומר דדוקא התם שהציבור מבקשים לעשות כסדר ולקרוא הפרשה במנין שלא קראו אז יש כח לציבור לבקש תפקידם משא"כ בניד"ד שהרוב הציבור מבקשים לשנות מן הסדר הי' מקום לדון בזה בפלוגתת הגרי"ס והגר"ח ק (עי' בשערי אמונה פאה), אבל למעשה מבואר במשנ"ב בשם השער אפרים הנ"ל דגם באופן הפוך שהיחידים לא שמעו אין בידם לכופ' הציבור לקרוא אע"ג דבמנין שלא קראו בו כלל עסקי' אלא רק שמעו במנינים אחרים, ותו לא מידי.

היוצא מזה דהציבור קוראים כפי הרוב והיחידים יוצאים בזה יד"ח ג"כ ואם ירצו הרוב לקרוא לפנים משורת הדין ב' הקריאות הרשות בידם.

השלמה לנידון מה יעשו במשכן לעתיד

ששאלתם שוב מה יהיה הייעוד של המשכן אפרט בזה עוד.

ברם ג' משמע שלא יהיה המשכן לעתיד כלל (הובא בהערות משנה שלמה על משנת ר"א) וכ"ה הפשטות.

יש כמה משמעויות ברז"ל שיהיה איזה שימוש במשכן לעתיד אף שיש מקום לדחוק (עכ"פ בחלק מהמקומות) דהכונה למקדש שעומד במקומו של המשכן.

הגרי"ש אלישיב זצ"ל הציע דהמשכן יעמוד לעתיד אבל לא ישמש לקרבת אלא רק בהמ"ק בלבד.

בתנא דבי אליהו יש משמעות שיהיו שימושים לעתיד במשכן, וכן נתבאר בקצת הרחבה במפרשים שם ובפי' מכובדינו הגר"י כהן על התד"א שם בשם מרן הגר"ק זצ"ל.

האם מועיל בהמשכה לחבר הצינור רק חציו בקרקע

בשו ע' יו"ד סי' רא סמ"ח מבואר שצריך שיהיה הצינור מחובר לקרקע אם הוא מק"ט, ומבואר בחזו"א יו"ד סי' קכו סוף אות ט דה"ה אם הוא מחובר בחלקו, וכן משמע ג"כ בנוב"י מהדו"ת יו"ד סי' קלח דסגי אם הוא מחובר בחלקו [אלא דאי' שם שצריך שיהיה מתחילתו עשוי לחיבור ועי' בזה בחזו"א שם].

ועי' בלבושי מרדכי יו"ד מהדו"ג סי' כט שכתב שבחיבור לחוטי ברזל אינו מועיל כיון שיכול לפסקו ע"י הדיוט, והובא בדרכ"ת על השו"ע שם, ומבואר ג"כ דעכ"פ א"צ חיבור כולו.

ומ"מ עיקר הנידון בסמ"ח הוא מצד המשכת מים כשרים שלא יפסלו אבל לענין להכשיר מים פסולים באופן שמועיל להם המשכה עי' בשו"ע לעיל סעי' מו ובש"ך שם ס"ק ק וכן במשנ"ב סי' קנט סק"מ בשם הפמ"ג.

האם מותר לשתות שמן שעבר עליו הלילה מגולה

מצין
ן

כמה איסורים דומים, א' איסור גילוי שהוא רק במים יין וחלב (משנה תרומות פ"ח ועי' בטור אה"ע סי' קטז), אבל לא בשמן (ועי' בספר שמירת נפש להרב שציגל שהביא דעות הראשונים בזה ומ"מ להלכה אין בזה איסור גילוי עכ"פ במקרה רגיל, ועי' מה שדן שם לענין שמן למצוה), ומאידך מצינו במשקין מזוגין שעבר עליהם הלילה וכן בשום בצל וביצה אבל לא בשמן, ולכן אין לאסור להשתמש בשמן זה אם יודע שהוא נקי.

האם מותר להטעות גוי לכתחילה בדבר שבממון

ברמ
א"

חז"מ סי' שמח ס"ב הביא בזה ב' דעות דהטור מתיר והמרדכי אוסר, ולמעשה אין להקל בזה מכמה טעמים, הא' דקי"ל שאסור לגנוב דעת הגוי בגמ' דחולין ומשמע דלהטעותו ג"כ אסור (עי' בסמ"ע שם), והב' די"א דגזל גוי דאורייתא [ואמנם הרמ"א האה"ע סי' כח ס"ל דהוא רק מלד קידוש ה' כפשטות דעת רש"י אצל אינו מוסכם לכו"ע], ולשיטתם לכאור' להטעות הגוי יהיה אסור דרך להשיב טעות אין חיוב אבל להטעות שיוציא ממון בטעות לכאור' לשיטתם הוי גזל, והג' דהרמב"ם דרב גובריה ס"ל שאסור להטעות לכתחילה כמ"ש הבאה"ג, והד' שאם יודע לגוי שהטעהו ואז יהיה בזה חילול ה' ובאופן זה הרי אסור, ובאופן זה שמטעה לכתחילה שאין ברור ההיתר יש לצרף חשש זה ג"כ, והה' דהרי לכו"ע יש בזה קידוש ה' אם מראה שנזהר שלא להטעותו, והו' שכתב בבאה"ג שם שכותב לדורות שראה אלו שהטעו הגוים ונתעשרו ונכסיהם ירדו לטמיון ויש שהחזירו אבידה לגוי בדבר חשוב והצליחו כמ"ש בספר חסידים.

סבין פסח בשרית שהשתמשו בה לשנה הבאה לבצל האם נעשה הבצל בשרי

הנה

יש בזה כמה נידונים, הא' כלי שעברו עליו י"ב חודש והוא מתכת וצונן האם מועיל להתירו, הב' אם יצוייר שהכלי שימש גם בשר וותח מה הדין בזה, והג' אם הכלי שימש גם דבר חריף מה הדין בזה.

והנה יש דין של השהיית י"ב חודש בקנקנים של גוים בע"ז לד ע"א, ע"י פרטי הדין בזה בגמ' שם ובפוסקים ביו"ד סי' קלה סט"ז.

ובשו"ת חכם צבי סי' עה יצא לידון בדבר החדש להתיר לכתחילה אחר יב"ח בכלי חמץ ולהקל בדיעבד בשאר איסורים עי"ש טעמו והובא גם בשו"ת רע"א מהדו"ק סי' מג.

והקשה עליו הרע"א דבתשו' הרשב"א ח"א סי' תקעה מבואר דדין זה של י"ב חודש הוא דין מיוחד בכלי יין עי"ש, וסיים הרע"א ומי ירים ראש להקל בפרט במקום דליכא חולק במפורש עכ"ל ולכאור' מחמיר אפי' בדיעבד [אלא דין שם נהמשך המשו' בנידון שם לגבי המרה זדיענד מחמת טעם אחר לאופן המדובר שם עי"ש].

וכן בהגהות רע"א על הפמ"ג יו"ד דלהלן כתב עוד [אחר שהציא הפמ"ג דברי הרש"א הנ"ל] דבר"ן ג"כ מוכח דדין יישון י"ב חודש נאמר רק לענין יי"נ.

וכ"כ בשע"ת סי' תנא סק"א שבשו"ת חיים שאל ח"ב סי' לח כתב דברשב"א שם מבואר דלא כהח"צ.

וכן בשו"ת פנים מאירות ח"א סי' כג חלק על החכ"צ, ועי"ש בחכ"צ סי' פ מה שהשיב לו.

ובפמ"ג או"ח משב"ז סי' תמז סקט"ז הביא דברי החכם צבי הנ"ל וציין שדן בזה בשפת"ד יו"ד סי' קג סקי"ז דין ב' ושם הביא דבשו"ת דבר שמואל סימן קנ"ג מחמיר בקנקני חרס שנאסרו בחם וכ' הפמ"ג דהפנמ"א והחכ"צ מודים דבצונן לא נאסר ליב"ח עי"ש עוד פרטים בביאור הדעות בזה.

והפמ"ג שם הביא דברי הרשב"א להוכיח כהאוסרים וכן נקט במסקנתו שאם הוחם בכלי אפי' איסור דרבנן אין להתיר על סמך יישון יב"ח.

ולגבי דבר חריף מתחילה כשהביא דברי הרשב"א משמע נקט דגם בדבר חריף יש לאסור [ומשמע מדבריו דעיקר חידושו שדדבר חריף אפי' צי"נ יש לאסור וא"כ צחמן צפסס וכיו"צ דכלל גוני אסור] עי"ש, אבל במסקנתו בסוף דבריו כתב וז"ל, סוף דבר הכל נשמע בכלי חרס שהוחם בו אפילו איסור דרבנן אין להקל ביישון, וע"י כבישה (כלו' אם נאסר רק ע"י כבוש) המקיל בהפסד מרובה וצורך גדול אין גוערין בו, ויראה אפילו באיסור תורה כמו דבר חריף עיין סימן צ"ו

שביחא שאלות המצוות בהלכה

[מש"ז סק"א] ובמתכות יש לעיין ואין אני מכניס ח"ו להכריע כלל וכלל אלא רק כנושא ונותן בלבד, ועדיין צ"ע עכ"ל.

וקצ"ע דמתחילה משמע דבדעת הרשב"א מסיק לאסור גם בדבר חריף וצ"ל דלא הקיל למעשה אלא רק מי שסומך על הח"צ בדבר חריף אין למחות בידו ובלבד בהפסד מרובה דבהפסד מועט יש למחות דשביק דעת הרשב"א ורוב האחרונים.

היוצא מכ"ז דאפי' בכלי חרס שלגביהם נאמר בגמ' עיקר היתר זה די"ב חודש מ"מ הדעה העיקרית בפוסקים היא לאסור וכמבו' דעת הרשב"א והר"ן ורוב האחרונים ועכ"פ בניד"ד דמסתמא היה עכ"פ מיעוט תשמישו בחמין (ובבני אשכנז עסקי' עי' רמ"א או"ח סי' תנא).

לגבי עיקר דין בצל עי' מה שכתבתי בד"ה בצל שחתכו בסכין של בשר ונפל לקדירה של חלב.

הערה בנדה בר ע"א

נדה

כד ע"ב עביד מיהא כוותיה דרב, הלשון מיהא בד"כ משמש כמו הלשון עכ"פ בלשה"ק שמובנו לכה"פ, וכאן לכאו' הו"ל למימר אדרבה לאידך גיסא דהרי אומר לו להיפך ממה שסבר, ואולי י"ל דהכי קאמר ליה מאי דעתיך לחומרא הרי חומרא דאתי לידי קולא הוא דמאידך יש להחמיר כהצד השני, וכי תימא אין הכי נמי נחמיר בתרווייהו מ"מ הבריות יבואו להורות קולא מתוך חומרא ולא יתמידו בזה להחמיר כב' הצדדים, אלא עביד מיהא לחומרא בפרט של ימי טהרה שלא תתן לה ימי טהרה, ומה שתקשה שסו"ס אתי לידי קולא לענין ימי טהרה אין לך לחשוש לזה דקי"ל כרב בין לקולא ובין לחומרא, או י"ל כעי"ז בנוסח אחר קצת, דמאי דעתיך כשמואל אדרבה אם תפסוק כשמואל אי"ז חומרא דאתי לידי קולא, וכי תימא א"כ מאי אעביד כדי שאעשה לחומרא, עשה כרב שיש בזה חומרא לענין ימי טהרה ואין לך לחשוש שהוא קולא לענין ימי טומאה דהא קי"ל וכו', ומ"מ הפשטות הפשוטה של הגמ' דר"ל מאי דעתיך להרוויח להורות כשמואל משום דלחומרא א"כ לא ארווחת לענין חומרא דאדרבה וכו' אלא יש לפסוק כרב דבזה אמנם לא מרווחת חומרא אבל מרווחת דהלכתא כוותיה דרב ואפי' לרווחא דמילתא אין לחשוש להחמיר כשמואל דכרב הלכתא בין לקולא ובין לחומרא.

האם קמח תפוחי אדמה טעון ניפוי

לא.

מקורות:

ויא (בדיקת המזון כהלכה ח"ב עמ' 150 וח"ג עמ' 718 ור' גם קיצור בדיקת המזון כהלכה עמ' 98).

הגר
מ"

חברה שמספקת הטבה של מנוי חינוך לתקופת ניסיון בתמורה לקבלת פרטי אשראי מראש לפתיחת חשבון שיחוייב מזמן תום תקופת הניסיון ואילך אם מותר לשקר ולתת פרטי כרטיס שאינו פעיל

מקופיא נראה דיש כמה טעמים למה שלא לעשות כן.

שהרי מרגיל עצמו בשקר (עי' בשע"ת לר"י), וכ"ש שמשקר כדי להוציא שווא ממון או טובת הנאה שהוא חמור משקר שאין בו נפק"מ כלל שבזה אולי יש צד שהוא קל יותר (ועי' בביאור הגר"ק למס' כותים ובאמת קנה לאאמו"ר שליט"א), אבל בניד"ד אין גם צד זה, שהרי בניד"ד מצד ההסכמים מול נותן ההטבה במקרה זה עליו להביא אשראי תקין.

האחד

ועוד יש להוסיף דאם המטרה המוצהרת של החברה היא לתת את ההטבה בתמורה לקבלת פרטי כרטיס פעיל כדי שיוכל להמשיך את המנוי (עכ"פ שיוכל בקלות להמשיך אם ירצה) א"כ נמצא שמקבל את הדבר בלא לתת תמורתו.

(ויש להוסיף במאמר המוסגר דמסתבר שלעתים כוונת החברה במה שמבקשין פרטי כרטיס אשראי הוא גופא כדי למנוע מעצמם לחלק ההטבה לאנשים שמראש ברי להם שאין בכוונתם כלל לרכוש מנוי לאחר מכן, וטעמם משום שלפי סברתם הם יכולים לבוא לידי הפסד מזה בחשב הכללי של ההוצאות כנגד ההכנסות, משום שמנויים אלו בחשב הכללי מטילים על החברה נתח נוסף של הוצאות שלדעתם לא יחזרו לקופתם, ולכן מבקשים פרטי אשראי על מנת לוודא שהמקבל ההטבה שוקל ברכישת מנוי לאחר מכן במידת הצורך, ובכך לסנן מראש ולחסום מחלוקת ההטבה למי שלדעתם גורם להם להפסד בחשב הכללי.

ויש להוסיף דמטעם זה יש חברות שמבצעות מראש חיוב קטן כל דהוא כדי לוודא שאכן מי שבא רק מחמת ה'חינם' לא יפנה לקבלת הדבר ובכך לחסוך הוצאות בחשב הכללי).

ועוד חשש נוסף יש כאן שהרי מצד ההסכמים החוקיים מול נותן ההטבה הרי הוא מתחייב

שכיחא שאלות המצויות בהלכה

באופן המועיל לשלם לו דמי מנוי חודשי כשתסתיים תקופת ההטבה, כל עוד שלא יחזור בו בכתב או באופן המועיל, ואילו בניד"ד נמצא שהתחייב באופן המועיל על כסף שאינו מתכוון לשלם, וצ"ע אם מצד הדין יוכל לטעון משטה הייתי כך כיון שעשה כל התחייבות המועלת כדעבדי אנשי מלבד מה שהיה טעות בכרטיס האשראי.

ולא הארכתיו בכ"ז בראיות ובסוגיות משום שהשקר ובפרט בענייני ממונות הוא דבר מגונה כמבואר בפוסקים ועי' בשע"ת לרבינו יונה ובספר אמת קנה לאאמו"ר שליט"א בפרטי דיני אמת ושקר.

קרקרים שיש בהם תיבול העשוי מזיתי קלמטה האם דינם כאכילת זיתים

זיתי

קלמטה הוא זן של זיתים ואין בין זיתי קלמטה לשאר זיתים אלא שינוי הזן בלבד, אבל לגוף הנידון אם על ידי תערובת אפשר לאכול הזית או לא, כבר האריכו בזה רבים, ובטעם המתירים יש לציין דאולי ס"ל שזיתים הנאכלים בתערובת אי"ז בכלל רגילות כלשון הגמ' בהוריות יג ע"ב הרגיל בזיתים (ומסתבר דזיתים שאבד מהם צורתן ונטחנו ומשמשין כתבלין בלבד כמו בקרקרים אלו קילי מהנידון לגבי סתם זיתים שנאכלים על ידי תערובת דאל"כ אין לדבר סוף והרי לא כל היוצא מן הזית קשה לשכחה דהרי שמן זית אינו קשה לשכחה וגם בשמן זית גופא יש תערובת מפרי הזית שאחר זמן יורד ונעשה שמרים, ולמעשה צל"ע בזה), וכן בנידון נוסף שיש בזה די"א שרק זיתים חיים משכחין, וכאן הזית אפוי, ועי' בספר מעולפת ספירים (ת"א) ח"א סי' יז שהאריך בזה טובא כיד הטובה והביא בזה הרבה מה שכתבו בזה, ועי' בספר שמירת הגוף והנפש.

אין לפסוק הלכה למעשה מתוך הדברים ללא שאלת חכם.

אין התחייבות להשיב לכל שאלה המתקבלת, עקב העומס.

לתמיכה בהוצאות המערכת ניתן באמצעות כרטיס אשראי בקו שכיחא 03-6703-111 שלוחה 5